

ŽIVINOREJA

Prehrana goveje živine obstoja v pašji in krmljenju z zeleno krmno, bodisi travo ali deteljo in lucerno, ki pa mora biti sveža in ne sparjena.

V tem mesecu se posebno razvija mrčes pri živini, ki dela veliko nadlego. Proti temu je pač glavno obrambno sredstvo snaga živine in hleva, ker je tudi važno za zdravje živine.

Gnoj moramo redno kidati, čistiti gnojnične kanale, da zaostala gnojnica ne povzroča smradu. Hleve moramo tudi redno zračiti, da bo zrak vedno zdrav, svež in čist.

Svinje so cele dneve zunaj ne tekališču. Če je le mogoče, naj se napravi v tekališču bogen za vodo, v katerem se svinje napijejo vode in se lahko okopljejo v njej in hladijo. Hranimo jih s sočno mlado travo in deteljo, ki jo nasujemo v jasli ob ograji. Nadstrešnica iz desk v tekališču je zelo pripravna, da se lahko svinje obvarujejo pred hudo vročino in nevihti. Razume se, da moramo tekališče čistiti, da nesnaga ne povzroča smradu in privablja živini nadležen mrčes. Ker vlada v poletni vročini tudi epidemija kužnih bolezní, zato moramo svinje pravočasno cepiti.

Perutnina mora biti zunaj na prostem, da si lahko po strniščih in travnikih nabira hrane in se zateka v senco pred veliko vročino, ki jo zelo težko prenaša. Vedno mora imeti dovolj sveže pitne vode. Kurnico moramo držati čisto in jo tudi razkuževati.

Pogovor o živini

O dober dan, Lojze, Francelj, Micka in Ančka! Pomenili se bomo nekoliko o živini; dobro se poznamo in ne bo nobene zamere, če vam tudi katero naravnost povem. Dobra krma je veliko — a ne še vse. Morda bi lahko rekli: pol uspeha zavisi od krme. In druga polovica? To je pa — vsaj delno — ono, kar si ti misliš, Lojze, ko si se ogrel za dobro pasmo. Dober rod, dobra sorta, dobra pasma — res, to je veliko. Ampak ti, Lojze, ne zameri, si morda pri tem le malo preveč ozkosrčen. Ti si dober bikorejec in vidiš le svojega bika ter si le vanj zaverovan in v svojo pasmo. Pa moramo na to vprašanje gledati le malo bolj na široko. Torej

poslušaj, ali pa poslušajte vsi, saj vem, da vas zanima:

Tvoj bik, Lojze, je dober. Ne samo, da ima štiri noge, ki segajo do tal, kakor pravijo nekateri, — je res postaven, dobro razvit za svojo starost in čiste pasme. Ali bi si lahko mislili boljšega bika? Ne —? Meni se pa zdi, da lahko! Na primer ravno njegove noge! Lahko bi imel boljše, ali ne? No vidiš!

Vsaka žival ima pač svoje lastnosti, dobre ali slabe. Pri kravi — na primer — cenimo mlečnost, kokoš naj pridno nese, prašič naj pridno žre in naj se debeli; o konju pa pravijo, da ima samo eno nogo, ker sta noga in hoja najbolj važna zanj. Eno žival ima več dobrih, druga več slabih lastnosti. Pri eni so očitne, pri drugi zopet bolj skrite. Lahko dá lep bik le slabe potomce — si že doživel? Verjamem! — Ali pa obratno: po razmeroma slabem biku so dobra teleta. Pa ne samo za bika to velja; ravno tako za kravo ali pa za merjasca, svinjo, žrebca, petelina, kokoš. Vsaka žival ima svoje lastnosti, dobre ali slabe, ki jih v večji ali manjši meri prenaša na svoje potomstvo. Rejec pa je tisti, ki svoje živali opazuje in odbira. Rejec je tisti, ki ne jemlje za pleme poljubno žival, ampak dobro premisli, če je za pleme sposobna. Gotovo ni dober plemenski bik tisti, ki slučajno ni prišel v roke možu z zelenim trakom na klo-buku, morda ker je bil preslab in so se bali, da rezanja ne bi prenesel. Da, da, nikar se ne smejte, to se je že zgodilo in ne samo enkrat. Za pleme ni tele po kravi, ki malo molze, ni žrebe po zakotnem žrebcu, ne svinja, ki ima malo mladičev, merjasec z uslo-ženim hrbtom in švedrastimi nogami, kokoš, ki je lena in nese le malo jaje.

Zdi se mi, da se muzate sami pri sebi, češ saj to bolje vemo kot ti! Tako? Zakaj se pa ne ravnate po tem? Da se? Ti, Mica — kaj gremo staviti, da najdem med tvojimi kokošmi tako, ki ne znese niti 30 jaje na leto? Bodisi da je sploh zanič, ali pa da je že prestara in jo boš vso zimo zastoj krmila. — In ti, Ančka? Nekajkrat si že tožila, da je svinja mladiče požrla. Mislim, da to ni ravno najboljša lastnost za plemensko svinjo. — Ti, Lojze, ti pa bodi kar tiho! Kako si bil jezen, ko ti je predlanskim komisija na licenciranju bika zvrгла — tvojega bika! Nisi hotel razu-

meti, kakšno veliko škodo slab bik lahko povzroča ne samo tebi, ampak vsej okolici, — no brez zamere! In da vse povem: Lojze je poleti nehal z molzno kontrolo pri kravah. Dela je bilo veliko, res: mlačev, košnjal! Ampak brez dobre molzne kontrole vendarje ne vem, koliko so moje krave vredne in katera je najboljša. O Francelj, nikar tako zmago-slavno ne glej, tudi za Tebe nekaj vem: dobro tele si prodal mesarju, slabo teličko pa privezal. Pri prašičkih pa ravno tako. Kupcu si dal najtežje pujske, zase pa obdržal za plemo najbolj klavrne. Ali je to reja?

Oh nikar se ne jezite, saj že nehamam, ampak lahko bi vam naštel še celo vrsto vaših rejških grehov, da veste. Ker pa Lojze najbolj hudo gleda, mu še tole povem: Lojze, ti najrajši govoriš o pasmi in meniš, da je žival že kar dobra, če je čiste pasme. Motiš se! Pasma je že prav — a bolj važna kot ta je — žival! V vsaki pasmi so dobre in slabe živali; za plemo pa odbiramo izmed najboljših le najboljše, saj bodo še te za naše namene navadno komaj dovolj dobre. Ali smo se sedaj razumeli?

Še eno reč vam moram povedati, vsem skupaj, če že govorimo o živinorejskih vprašanjih. To je pa čas prve plemenske uporabe. Kdaj je mlada žival sposobna za prvo plemenitev? Kadar je dovolj razvita! Pri svinjah je to, kadar so stare 10—12 mesecev in tehtajo okoli 100 kg, pri goveji živini pa tako okoli 20. meseca, kadar dobivajo živali prve stalne zobe. Posebno naša prašičjereja zelo trpi, ker uporabljajo ljudje za plemo premlede in slabo razvite svinje. Kakor po narčtu uničujemo tudi najboljše sorto. Premlede živali naložimo težko breme materinstva, dobimo od nje slab, šibek naraščaj, ki ga zopet prekmalu uporabljamo za plemo in tako delamo iz leta v leto. Ali je kaj čudnega, če v prašičjereji ni pravega uspeha? Podobna pogreška je seveda tudi, če telico prezgodaj ženemo k biku, da potem zaostaja v svojem razvoju in nam daje slabša teleta kakor bi bili, če bi le nekaj mesecev počakali s pripustitvijo.

Nikar mi ne ugovarjajte, ženske! Res je in vedno bom to trdil: prezgodaj uporabljate mlade svinje za plemo in prezgodaj jih izločite iz reje. Ravno obratno bi bilo prav. Čakati, da mlada žival za plemo res popolnoma dozori, potem pa, ko imaš močno, dobro razvito, zdravo plemensko svinjo, jo ohrani dolgo časa za plemo. Ne samo enkrat ali dvakrat, ampak osemkrat in desetkrat ti potem lahko da dobre mladiče.

Vzreja mladičev — telet, pujskov — to je tudi važna reč. Krma in odbira, pravilna plemenska uporaba, nega in vzreja — v teh besedah je zapopadna vsa živinoreja. Biti pa mora vse to v redu. Kaj ti pomaga na primer najboljša krma, kaj skrbna odbira naraščaja, kaj vsa nega in skrb, če napraviš usodno napako pri vzreji. Koliko je pri nas zakrnjenih, zamorjenih telet! Največ zato, ker jih ne znajo vzrediti. Pa je pravilo tako preprosto, tako enostavno: mlado žival pusti dolgo sesati in navadi jo ob tem po malem na močno krmo, otrobe, ječmen, da jo boš laže odstavil. Odstavljaj prav počasi in previdno ter mleko nadomestuj z dobro krmo. Vsa umetnost je prav za prav v pravilnem odstavljanju. Mlade živali naj rastejo tudi ob odstavljanju enakomerno naprej. Hm, res je morda laže to reči kakor narediti. Ali poznate Kamnarja iz Horjula? Ima vedno lepo živino, kajpada? Je pravi mojster v vzreji telet. Veste kako Kamnar vedno pravi? Takole: kadar ga odstavljam, ne sme tele niti enkrat zavekati. Prav ime! S nekaj besedami je povedal vse. Mlada žival se ne sme niti zavedati, da jo odstavljaj. To je tista umetnost. Dodal bi le še to, naj pride mladina, ko se razvija, na prosto, na sonce in zrak, ki sta zastoj, da se mlada žival razgiba, utrdi in učvrsti.

Živinoreja ni lahka. Veliko je treba vedeti in znati — potrebna pa je tudi ljubezen do stvari, potem bo vse šlo lahko.

Tako torej, Lojze, Francelj in Ančka in Micka in morda še kdo! Pravil sem Vam — če sem Vam tudi povedal, ne vem. Ampak upam, da se je le kaj prišlo. Ok.

POLJE IN TRAVNIK

Ozimna žita dozorevajo in bliža se čas žetve. Ječmen je v nekaterih predelih pokrajine že požet, z žetvijo rži bomo začeli prav kmalu, z žetvijo pšenice pa okoli 12. julija. Žetev bo le srednje dobra. Preredčena žita imajo lepo močno slamo in dolgo klasje. Ob taki priliki se izplača odbirati lepo klasje za seme, ker si na ta način preskrbimo čiste in sorte izenačene posevke. Sredi julija bomo poželi še oves. Vse požeto žito spravimo v kozolce ali pa ga zložimo na njivah v križe. Konec meseca bo snopje že dovolj suho, da lahko pričnemo z mlačvijo. Zato pripravimo in preglej-

mo vse mlatilne stroje, če so v redu, da ne bomo imeli pozneje pri delu nepotrebnih zamud.

Priporočamo okopati koruzo, fižol in druge okopavine še tretjič, da preprečimo izhlapevanje vlage, ki jo v zemlji primanjkuje. V koruznih njivah potrgajmo pred cvetenjem moške cvete z vseh onih rastlin, ki so pritlikave, bolne; s tem preprečimo, da ne bo prah manjvrednih rastlin oplojeval dobre rastline.

Kakor hitro se snopje na njivah zložijo v križe in zdene v kozolce, je treba takoj začeti z oranjem strnišč za setev strniščnih

sadežev. V ječmenišče posejemo lahko sončnico za pridelovanje ensilajzne krme, v ržišče pa sejemo ajdo in strniščno repo. S setvijo ajde je treba hiteti, da jeseni čimprej dozori, ker jo sicer lahko uničijo zgodnje jesenske pozebe in slane. Začeti je treba tudi a prešanjem in oranjem ostalih strnišč za setev ozim, ker se tem bolj lahko pripravi zemlja za jesensko setev, čim prej se strnišča podorjejo.

V gospodarstvih, kjer primanjkuje hlevskega gnoja, naj se sedaj poseje na zorana zemljišča lupina z zeleno gnojenje ki se do oktobra toliko razraсте, da jo lahko podorjemo. Uporabljajmo umetna gnojila za ajdo namesto hlevskega gnoja, ki ga ohranimo za jesensko razoranje kamor bodo prišle prihodnje leto okopavine. V ostalih kulturah oplevemo ves razraščen plevel, kakor osat, dreseni, lobodo itd.

Ko smo spravili seno, ne smemo zanemariti travnišč. Z železnimi grabljami ali z brano poravnamo krtine, zlasti pa mrav-

ljišča, ki jih je povsod polno in zelo ovirajo košnjo. Se bo vsaj otava bolje kosila. Zelo koristno je tudi ob dežju razvoziti po travnikih nekoliko gnojnice, ki bo posebno travam dobro zalegla. Tudi grmovje na travniščih se sedaj najlažje uniči, če ga posekamo tik ob zemlji. Pozneje bo le malo ozelenelo, ker ne bo imelo več hrane iz korenin. Te bodo namreč strohnele in segnile. Nekateri travniški pleveli se dajo tudi sedaj učinkovito uničiti. Če nam čas dopušča, lahko poglobimo in očistimo odvodne jarke, ker nam voda sedaj ne nagaja. Močvirne travnike pokosimo takoj, ko so se posušili, da dobimo vsaj dobro steljo, če košnja ne bo za krmo. V tem mesecu začnemo sekati vejnike, frodl, veje listnatega gozdnega drevja, ki nam ob slabih košnjah in v sili nadomesti seno. Pozimi ga tudi ovce zelo rade žro. Sedaj je tudi pravi čas za napravo kompostov, za katere nam pridejo prav ne samo pleveli z njiv, ampak tudi blato iz jarkov.

SADEŽNI VRT

Navadno gospodarji mislijo, da se z junijem preneha na sadnem vrtu vsako delo. Toda končni uspeh takega mišljenja vidimo po sadovih — sadje je piškavo, črveno, slabo razvito, drobno in bolešno. Pa tudi drevje trpi, ker ne more primerno prehraniti zaroda, zaradi tega oslabi, prične bolehati in prihodnje leto obrodi slabo.

Glavno delo, na katero ne smemo pozabiti v juniju, je škropljenje sadnega drevja. V tem mesecu lahko škropimo drugič, ko je sadje za lešnik debelo, tretjič čez 14 dni in četrtič nekaj tednov kasneje. Navadno uporabljamo za ta škropljenja 1% raztopino modre galice. S tem sredstvom zatremo na mladem sadnem drevju, zlasti na žlahtnih jablanah, hruškah in češpljah razne zajedalce, ki groze uničiti ves pridelek. Brez poletnih škropitev sadovnjakov ne bomo dosegli nikdar dobrega in zdravega pridelka.

Meseca junija pa se namnože po mladem drevju tudi listne uši. Staro drevje je proti njim sicer odporno, zato pa trpe posebno hudo mlade in žlahtne sorte. Proti listnim ušem uporabljamo tobakov izvleček in sicer vzamemo 1—2% raztopino. Zelo učinkovito škropivo pripravimo iz mušjega lesa (3%) in mazavega mila (pol %).

Drevju, ki je preobloženo s sadjem, moramo tudi zdaj redno gnojiti z razredčeno gnojnico. Sadno drevje zlasti presajeno, ne sme trpeti suše, zato večkrat in prav izdatno zalivajmo. Tudi drevesne kolobarje očistimo plevela. jih okopljimo in potresimo z drobnim gnojem.

Letos oz. lansko jesen posajeno drevje moramo češče pregledati, da odstranimo iz divjaka odganjajoče poganke. Teh ne lomimo, marveč izrežemo čim bolj v živo. Tudi kolobarje pri teh drevesnih stalno plevemo in okopavamo, da ima zrak vedno dostop do korenin. Če nastopi suša, drevje temeljito zalijemo. Dostikrat se dogodi, da mlado drevesce zasnuje zarod. Umen sadjar ne bo nikoli pustil, da bi se drevesce izčrpalo, zato s škarjami odstrani vse ali samo delno plodove in pusti na vsaki češnji po en plod.

Tudi pri prtiličnem sadnem drevju imamo kar dosti opraviti. Drevje moramo pincirati, privezovati vodilne mladice v pravo lego in skrbeti, da ne napadejo drevja sadni škodljivci. Tudi pregost zarodek preudarno odstranimo.

Meseca junija pada z dreves vse polno plodov, ki so napadeni po obadarju. V mlade plodove polaga samica jajčeca. Plodovi zaradi tega odpadejo, škodljivci pa se dalje razvijajo. Ko ličinka doraste, se zarije v zemljo, kjer se zabubi in počaka drugega leta. Zato je dolžnost vsakega gospodarja, da pobere in požge odpadle plodove, ali pa jih pokrmi za prašiče. Po tem škodljivcu so posebno napadena jabolka in češplje.

Junija meseca dozori že prvo sadje, ki je radost otrok pa tudi odraslih. Vendar ne bomo puščali nedorasle mladine, da bi obirala češnje, ker bi sicer drevo trpelo preobutno škodo. Češnje oberemo že, ko še niso popolnoma zrele (prezrele) in sicer vedno s peclji. Za češnjami dozore še kosmulje, grozdčije in jagode.

Ako smo po cvetju konec junija proti peronospori vinsko trto in grozdiče poškopili, nato pa vse trsje požveplali proti oidiju, samo sedaj lahko brez skrbi pred tema dvema boleznima. Pač pa bo kazalo tam, kjer še po cvetju trsja nismo poškopili, škropljenje nemudoma izvesti. Povsod pa bomo morali nekoliko sredi julija trsje ponovno škropiti. To škropljenje, ki bo zadnje, opravimo tako, da poškopimo temeljito posebno vršičke mladice, ki še do takrat niso bili poškopljeni. Tokrat vzamemo tudi en do en in pol odstotno raztopino modre galice ali Ramato. V mladih nasadih ki smo jih posadili letos, moramo pa proti peronospori škropiti še naprej, ker nam gre za to, da ohranimo zdrave tudi pozneje se razvijajoče vršičke. V teh nasadih tudi ne vršičkamo, dočim bomo v starejših nasadih v mesecu avgustu vršičke itak odstranili.

Ako smo proti oidiju žveplali škropljenjem po cvetju, bomo morali v juliju še enkrat žveplati, in sicer najbolje po zadnjem škropljenju proti peronospori. V legah za

oidij bolj nevarnih bo kazalo žveplati po vsakem škropljenju. Povsod opazujemo trsje stalno vse poletje in če najdemo kje le sledove oidija, požveplajmo takoj vse napadene trse in trse v bližini. Zavedajmo se vedno, da se je tudi proti oidiju bolje boriti preden nam je bolezen napravila že škodo. Sicer vemo, da oidij še lahko uničimo, ko smo ga že opazili, vendar ga potem, ko se je že razširil, le s težavo ukrotimo, posebno, ako nastopi za njegov razvoj ugodno vreme.

V mesecu juliju bomo morali nadaljevati tudi z vezjo mladice v vinogradu. Mladice vezemo, ko so se toliko podaljšale, da je nevarno da se nam ob vetru ali dežju lomijo. Obenem krajšamo ali odstranimo tudi zalistnike, ki so pogнали v pazduhah listnih pecljev. Zalistnike krajšamo najbolje na en list in jih odstranimo nad spodnjim listom, dokler so še mladi. Ako so zalistniki že močnejši, jih odrežemo nad spodnjim listom z nožem.

Kmečki posel in gospodarjeva družina

II.

Oglejmo si nekoliko natančneje vsestransko sožitje kmečkega posla z družino. Ne rečem, da bi bilo povsod tako, kakor bom opisal; a kjer več ni, je znamenje, da nekaj ali pri gospodarju ali njegovi družini, ali pa pri poslu ni v redu. Nikoli ne smemo pozabiti, da je v zadnjih desetletjih vdri na kmete silen plaz materializma, ki neizproсно ruši in podira tudi razmerje posla do gospodarja — v škodo obeh. Ako temu plazu ne postavimo na pot v zadnjem trenutku zaostri močnih jezov in zaprek, bo poselskega vprašanja na kmetih kmalu konec, z njim pa tudi blagostanja marsikatero slovenske kmetije.

Ko pride na kmetih posel k biši, ga tako; vzamejo za svojega, kakor bi bil član družine že od začetka. Ne vzamejo pa v družinsko skupnost-samo njegovega telesa, njegovih pridnih rok, ki bodo pomagale iz zemlje izkopavati materialne dobrine, ampak vzamejo tudi njegovo dušo. To je povsem naravno in razumljivo, saj ima na kmečki domačiji vsa, kar človeka obdaja, sredotežne združevalne sile v sebi.

Začnimo pri snovnih stvarih! Najprej: delo. Vsak bo rad priznal, da je med delom in delom lahko velika razlika. Priznati bo tudi primoran, da je med kmečkim delom in delom v mestu zlasti s tovarni, ta razlika ogromna. V tovarni je delavec številka, ki ji je naloga, da izvršuje dan za dnem in leto za letom določen kosček dela na predmetu, ki ga izdeluje dolična tovarna. Tam že med

človekom in njegovim delom ni nobenih notranjih vezi, saj en človek nikoli ne izdela nekega predmeta v celoti, da bi lahko rekel: »To je moje delo!« Še manj je notranjih vezi med delavci: vsak je zaposlen s svojim točnim delokrogom leto in dan, leto in dan je številka v obratnem proizvodnjem, je kakor stroj, ki dela točno, trdo in mrtvo; tak stroj je tudi njegov sosed, drugi, tretji. Teh tovarniških delavcev nič ne družijo, pač pa jim mori v enoličnem potekanju duševne moči, iz katerih raste notranja navezanost na sodelavca in sočloveka.

Najmanj je pa notranjih vezi med fabričkim delavcem in njegovim gospodarjem, saj se komaj kdaj vidita, da bi ju pa družilo delo, bi bilo skoraj smešno trditi. Med njima je glede na delo razlika kakor noč pa dan.

Vse drugače je v tem pogledu na kmetij. Tu je delo najmanj razčlenjeno, specifičirano. Zato je pa med delavcem in njegovim delom tudi največ notranjih vezi. Katero koli kmečko delo vzameš, je med delavcem, njegovim delom in med učinkom dela velika povezanost. Storišna sila človekova se v učinku dela samega močno uveljavlja, kar človeka spodbuja in mu krepi voljo do še večje skrbnosti pri delu in še večjega navora svojih sil. Tako se pletejo pri kmečkem delu med delavcem in delom vezi, ki nikakor niso samo gole snovne (materialne) narave, kakor recimo v tovarni, marveč budi odnos delavca do dela tudi duhovne sile v človeku: voljo, pogum, podjetnost, ponos itd.